

1.hodina – Martin Bortlík

AFRIKA

1. Přírodní podmínky Afriky

Poloha a rozloha

Afrika: - kolébka lidstva – byly zde nalezeny pozůstatky přímého předchůdce dnešního člověka

- druhý největší světadíl
- málo členité pobřeží s malým množstvím ostrovů, největší africký ostrov je **Madagaskar**, největší africký poloostrov je **Somálský**
- prochází jí **rovník**, **obratník Raka** i **obratník Kozoroha**
- nejsevernějším bodem Afriky je **Bílý mys**
- nejjižnějším místem Afriky je **Střelkový mys**
- nejvýchodnějším bodem Afriky je **mys Hafún**
- nejzápadnějším bodem Afriky je **Zelený mys**
- od **Evropy** je oddělen **Gibaltarským průlivem** a **Středozezemním mořem**
- od **Asie** je oddělena **Suezským průplavem**
- od **Severní a Jižní Ameriky** je izolována **Atlantským oceánem**
- od **Austrálie** **Indickým oceánem**

Povrch

- na severu se nachází pohoří **Atlas**, **Libyjská poušť** a **největší poušť světa – Sahara**
- na východě je **Velká příkopová propadlina**, kde vznikla i jezera: **Viktoriino** /největší jezero v Africe/, **Tanganika** /druhé největší jezero v Africe/, **Malawi**, ... a **sopky: Kilimandžáro = nejvyšší hora Afriky** /v Tanzánii, 5 895 m.n.m./, **Etiopská vysočina**, **Východoafrická vysočina**
- v západní a střední části se nachází **náhorní plošiny** a **pánve**: např. **Konžská pánev**
- na jihu se nachází **Dračí hory**, **poušť Namib**, **poušť Kalahari**

2.hodina – Petra Broušková

Podnebí

- světadíl s **nejteplejším podnebím**
- západní pobřeží kolem **Guinejského zálivu** a povodí **řeky Kongo** mají **tropické vlhké podnebí**, **prší** zde téměř každý den, průměrné denní **teploty** jsou 25 – 35°C a nacházejí se zde **tropické deštné lesy**
- na území s **tropickým střídavě vlhkým podnebím** se opakují **období dešťů** s **obdobím sucha** a nacházejí se zde **savany** a **suché stepi**

- kolem **obratníku Raka** a částečně kolem **obratníku Kozoroha** je **tropická a subtropická suchá oblast**, kde se nacházejí **pouštní oblasti /Sahara, Namib, Kalahari/**
- severní a jižní pobřeží vykazují **subtropické středomořské podnebí** se **suchými horkými léty a vlhkými chladnějšími zimami**

Vodstvo

Řeky: - Nil – nejdelší řeka Afriky, druhá nejdelší řeka světa

- **Kongo** – nejvodnatější řeka Afriky, druhá nejvodnatější řeka na světě, druhá nejdelší řeka Afriky

- **Niger** – třetí největší řeka Afriky

- **Zambezi** – čtvrtá nejdelší řeka Afriky

Jezera: - **Viktoriino** – druhé největší sladkovodní jezero na světě

- **Tanganika** – nejhlubší jezero Afriky a druhé nejhlubší jezero na světě a rozlohou druhé největší jezero Afriky

- **Malawi**

- **Čadské**

- **Turkana** /Rudolfovo j./

Vodní nádrže: - **Asuánská přehrada** v Egyptě

- **Volta** v Ghaně

Vodopády: - **Viktoriiny** na řece **Zambezi** na hranicích mezi Zambíí a Zimbabwe, objevil je David **Livingstone**

Asi třetina území Afriky jsou **bezodtoké oblasti**.

3.hodina – Miroslav Chalupa

Přírodní krajiny

a/ tropický deštný les: - na pobřeží **Guinejského zálivu** a v pánvi řeky **Kongo**

- bujná vegetace, **vzácná dřeva** /týk, eben, mahagon/

- **lidoopi /gorily, šimpanzi/**, opice, poloopice

- papoušci, plazi, velké množství **hmyzu**

b/ savana: - vysoké trávy a roztroušené stromy: **baobab, akácie**

- **žirafy, zebry, antilopy**, buvoli

- **sloni, nosorožci, lvi, gepardi, hyeny**

- **hroši, krokodýli, pštrosi, plameňáci, ...**

c/ pouště a polopouště: - **velbloud** jednohrbý, **plazi, hlodavci, surikaty, fenci, štíři, termity,**

...

- d/ stálezelené lesy a křoviny: - subtropické lesy a křoviny, dub korkový, palmy, cedr
- vlci, lišky, antilopy, kozorožci, stěhovaví ptáci

4.hodina – Natálie Jurmanová

2. Obyvatelstvo Afriky

Obyvatelstvo a sídla

- nejchudší světadí
- hladomor, občanské války, AIDS, malárie
- většina lidí žije na **venkově**
- velkoměsta s chudinskými předměstími – **slumy**

a/ obyvatelstvo severní Afriky:

- **Berbeři** = **původní obyvatelé S Afriky**
  - většinou obývají pouště a hory
  - od **Arabů** přijali **islám a arabštinu**
- **Arabové** – přišli do S Afriky v 7. stol. v souvislosti se šířením **islámu**

b/ obyvatelstvo jižně od Sahary

- **černoši**

c/ obyvatelstvo jižní Afriky

- **černoši**
- potomci **přistěhovalců** z Evropy, z Asie, ...

d/ potomci nejstarších původních obyvatel Afriky

- **Pygmejové** – v **tropických lesích Konžské pánve**
- **Sanové /Křováci/** - v **polopouštích jižní Afriky**
- tyto přírodní národy se živí **sběrem a lovem** a jsou malého vzrůstu

Kolonizace Afriky

- **ve starověku** – **Féničané** – **Kartágo**
  - **Řekové** – **S Afriky**
  - **Římané** – **S Afriky**
- **ve středověku** – **Arabové** – **S Afriky /7.stol./**
- **zámořské objevy** – **Portugalci** – **Bartolomeo Diaz** – objevil **mys Dobré naděje /1488/**
  - **Vasco da Gama** – podél břehů Afriky **doplul do Indie /1497/**

- Portugalci, Holanďané, Francouzi, Španělé, Angličané – zakládali při pobřeží obchodní stanice
- obchod s černými otroky
- v 19. stol. – „zápas o Afriku“ – Velká Británie, Portugalsko, Francie, Itálie, Německo, Belgie zabraly rozsáhlé oblasti Afriky

5.hodina – Dušan Kováčik

3. Hospodářství Afriky

- hospodářsky nejzaostalejší světadíl
- dlouhá koloniální závislost na evropských velmocích – většina afrických států získala nezávislost v 2. pol. 20. stol.
- velký nárůst počtu obyvatelstva
- velká negramotnost a nedostatečné vzdělání
- nedostatečná zdravotní péče

Zemědělství

a/ rostlinná výroba

- plantáže – pěstování kakaovníku, podzemnice olejné, kávovníku, čajovníku, bavlníku, palmy olejné, palmy kokosové, tropického ovoce /mango, papája, avokádo, banány, .../, koření /hřebíček, muškátový oříšek, pepř, .../, kaučukovníku, tabáku
- pěstování okopanin – batáty, maniok
- pěstování obilnin – rýže, proso, čirok, pšenice, kukuřice
- ve středomořské oblasti Afriky se pěstují i citrusové plody, vinná réva, datle, olivy, zelenina

b/ živočišná výroba

- chov hovězího dobytka zebu, koz, ovcí, velbloudů

c/ rybolov

d/ lesní hospodářství

- kácení tropických deštných lesů

Průmysl a těžba nerostných surovin

- velké zásoby nerostných surovin
- měděný pás = území nejbohatší na nerostné suroviny – od střední do jižní Afriky – naleziště mědi, železné rudy, zlata, diamantů, uhlí, uranu
- zejména na severu Afriky a při Guinejském zálivu – ropa a zemní plyn - Alžírsko, Libye, Tunisko, Egypt, Nigérie, Gabon, Súdán

- **nejvyspělejším státem Afriky je Republika Jižní Afrika** – největší **vývozce zlata** na světě, dále obrovské zásoby **diamantů, uhlí**

- cestovní ruch – národní parky, moře, starověké památky, ...

Doprava

- karavany velbloudů, železniční, vodní, letecká, silniční doprava

- dopravní síť je slabě rozvinutá

6.hodina – Michal Kundrát

4. Regiony Afriky

Afriku dělíme do **5 regionů**:

- **arabská severní Afrika**
- **Sahel**
- **země Guinejského zálivu a povodí Konga**
- **východní Afrika**
- **jižní Afrika**

a/ Arabská severní Afrika

- státy při pobřeží **Středozemního moře: Maroko, Alžírsko, Tunisko, Libye, Egypt**
- **islám**
- **datle, vinná réva, citrusy, olivy, pšenice, kukuřice**
- **rybolov**
- **ropa a zemní plyn**

Tunisko

- **těžba ropy a zemního plynu**
- **cestovní ruch**

Egypt

- hlavní město: **Káhira /největší město Afriky/**
- **Nil**
- **Sahara a Núbijská poušť**
- **Suezský průplav /spojující Středozemní a Rudé moře a zajišťující spojení mezi Indickým a Atlantským oceánem/**
- **Asuánská přehrada**
- **cestovní ruch**

b/ Sahel

- přechodný typ krajiny mezi **Saharou** a **savanou**
  - velmi **suchá oblast, nedostatek vody**
  - **nejchudší** oblast kontinentu
  - **hladomory**
  - **občanské války**
  - **Západní Sahara, Mauritánie, Mali, Niger, Čad, Súdán a Jižní Súdán**
  - **pastevectví**
  - **bavlník, kukuřice, pšenice, cukrová třtina, podzemnice olejná**
  - **velbloudi, hovězí dobytek**
  - **negramotnost**
  - **virus HIV**
- Mali**
- řeky **Niger** a **Senegal**

Súdán a Jižní Súdán

- jedny z **nejchudších** států světa
- soutok **Bílého** a **Modrého Nilu**
- výrobce **arabské gumy** /získává se z pryskyřice **akácií**, používá se k výrobě žvýkaček, zmrzliny aj./
- vývoz **bavlny**
- naleziště **ropy**

7.hodina – Eva Lambertová

c/ Země Guinejského zálivu a povodí Konga

- **rovník** – horké vlhké podnebí
- **tropické deštné lesy** /vzácná dřeva/, **kácení** a přeměna na **plantáže**
- **plantáže: kakaovník, kávovník, banánovník, kaučukovník, palma olejná, palma kokosová**
- **batáty, maniok, rýže**
- **tropické ovoce: mango, papája, avokádo**
- **chlebovník, koření**
- **ropa, zemní plyn**
- patří sem státy: **Senegal, Guinea, Pobřeží slonoviny, Ghana, Nigérie, Kamerun, Gabon, Demokratická republika Kongo, Středoafriická republika** aj.

Nigérie

- **největší země na pobřeží Guinejského zálivu**
- těžba **ropy, černého uhlí**
- vývoz **ropy, kaučuku, kaka, podzemnice olejná**
- **komáři přenášející malárii**

d/ Východní Afrika

- patří sem státy: **Etiopie, Somálsko, Keňa, Uganda, Tanzánie, Mosambik, Madagaskar, Seychely** aj.
- **hornatá oblast**, činné **sopky**, **savana**
- **národní parky**, **cestovní ruch**
- **cukrová třtina**, **obilniny**, **maniok**, **agáve** /z jejich listů se získávají vlákna **sisal** k výrobě tkanin a lan/, **kávovník**, **čajovník**
- těžba **mědi**, **cínu**, **stříbra**, **solí**
- **kmenové války**
- **AIDS**

Keňa

- ekonomicky **nejvyspělejší stát** této oblasti
- hlavní město **Nairobi**
- **cestovní ruch – národní parky**
- **pšenice**, **kukuřice**, **káva**, **čaj**
- **Viktoriino jezero**

Tanzanie

- **cestovní ruch – národní parky** /Serengeti, Ngorongoro/
- **Kilimandžáro** /na hranicích s **Keňou**/
- **agáve** – největší světový výrobce **vláken sisal**
- **Masajové** – žijí v **Tanzánii i Keni**
  - žíví se polokočovným způsobem života
  - chov **dobytka**
- ostrov **Zanzibar** – **hřebíček**

Madagaskar

- **endemity** = **jedinečné druhy rostlin a živočichů**, které žijí pouze v jedné oblasti /lemur, fosa, .../

8.hodina – Pavel Somogyi

e/ Jižní Afrika

- **Angola, Namibie, Republika Jižní Afrika, Lesotho, Svazijsko, Zambie, Zimbabwe, Botswana**
- **negroidní i europoidní rasa**
- **mírnější klima**, **tabák**, **kukuřice**, **obilniny**, **subtropické a tropické ovoce**
- **nerostné suroviny** – **zlato**, **diamanty**
- poušť **Namib**, **Kalahari**
- **Dračí hory**

- **obratník Kozoroha**
- **Sanové – Křováci** = původní obyvatelé **Afriky** žijící v poušti **Kalahari**

Republika Jižní Afrika

- ekonomicky **nejvyspělejší stát Afriky**
- hlavní město **Pretoria**, významná města **Johannesburg, Kapské Město** /kriminalita/
- ze všech afrických států má největší podíl **obyvatel evropského původu**
- **cestovní ruch – národní parky** /Krugerův národní park/, **nejnavštěvovanější země Afriky**
- velké **zásoby nerostných surovin: zlato** /největší vývozce zlata na světě/, **diamanty** /druh **drahokamu**/, **uhlí**
- do 90. let 20. stol. **politika apartheidu** = umělé oddělování lidí různých ras a **zvýhodňování bělošské menšiny**

Namibie

- na pobřeží velmi suché podnebí – **poušť Namib**
- velmi řídká osídlena
- byla **poslední kolonií na území Afriky** /nezávislost získala až v r. 1990/
- velká naleziště **nerostných surovin – ropa, diamanty, uran**

9.hodina – Lucie Šimková, Kristýna Odleváková

AMERIKA

1. Přírodní podmínky Ameriky

Poloha a rozloha

- kontinent **Amerika** leží na **západní polokouli**
- kontinentem prochází **severní polární kruh, obratník Raka, rovník, obratník Kozoroha**
- **Amerika** se dělí na dva **světadíly: Severní Ameriku** – leží severně od **Panamské šíje**
Jižní Ameriku – leží jižně od **Panamské šíje**
- **Střední Amerika** = pás pevniny mezi **Panamskou a Tehuantepeckou šíjí**
- **karibská Amerika** = ostrovy v **Karibském moři**

- **Latinská Amerika = Střední a Jižní Amerika** – hovoří se zde **španělsky**, kromě **Brazílie**, kde se mluví **portugalsky**

Členitost a povrch

- pobřeží **Severní Ameriky** je mnohem členitější než pobřeží **Jižní Ameriky**
- **poloostrovy: Labrador, Aljaška, Kalifornský, Florida, Yucatan**
- **ostrovy: Grónsko, Baffinův, Newfoundland, Bahamy**, souostroví **Velké Antily /Kuba, Jamajka, Haiti, Portoriko/**, souostroví **Malé Antily, Falklandy, Ohňová země, Galapágy, Aleuty**
- **zálivy: Hudsonův, sv. Vavřince, Fundy, Mexický, Aljašský**
- **průlivy: Beringův, Magalhaesův, Drakeův**
- **průplav: Panamský**
- **pohoří: Kordillery v S Americe = nejdelší pohoří světa**
  - **Andy v J Americe** – řada aktivních **sopek**
  - **Apalačské pohoří, Skalnaté hory**
- **vysočiny: Guyanská, Brazilská**
- **nížiny: Arktická, Mississippská, Amazonská, Laplatská**
- **kaňony: Grand Canyon**

10.hodina – Jan Štrbík, Anežka Kalčíková

Podnebí

- všechny podnebné pásy: - **polární**
  - **subpolární**
  - **mírný**
  - **subtropický**
  - **tropický**

Vodstvo

a/ řeky - většina řek ústí do **Atlantského oceánu**

- **Amazonka = nejvodnatější řeka světa**
  - protéká **Amazonskou nížinou s tropickými deštnými lesy**
- **Mississippi** – vlévá se do **Mexického zálivu**
- **Yukon** – na **Aljašce**
- **Mackenzie**
- řeka **sv. Vavřince**
- **Missouri**
- **Colorado** – vyhloubilo **největší říční údolí světa = Grand Canyon**
- **Orinoco**
- **Paraguay**
- **Paraná** – protéká **Laplatskou nížinou**

b/ jezera

- **Velká jezera: Hořejší**, Michiganské, Huronské, Erijské a Ontario
- **Velké medvědí**
- **Velké otročí**
- **Sobí**
- **Winnipežské**
- **Titicaca**

c/ průlivy

- **Beringův** – mezi **Asií** a **S Amerikou**, spojující **Tichý oceán** a **Severní ledový oceán**
- **Magalhaesův** – odděluje pevninskou část **J Ameriky** od **Ohňové země**, spojuje **Tichý** a **Atlantský oceán**
- **Drakeův** – mezi **J Amerikou** a Jižními Shetlandami /**Antarktidou**/, spojuje **Atlantský** a **Tichý oceán**

d/ průplav

- **Panamský** – budovali ho na konci 19. stol. **Francouzi** a na poč. 20. stol. **Američané**
  - spojuje **Tichý** a **Atlantský oceán**

11.hodina – Šimon Wojnar

Přírodní krajiny

a/ polární pustiny – Grónsko a arktické ostrovy

- půda je **dlouhodobě zamrzlá**
- **řasy, lišejníky, mechorosty**
- **tuleni, lachtani, medvěd lední, liška polární**

b/ tundra – lišejníky, trsy trav, keřiky, zakrslé břízy a vrby

- **sob polární, liška polární, vlk polární, sovica sněžná, husa sněžná, lumík, komáři**

c/ tajga – jehličnaté lesy

- **sob, los, medvěd /grizzly, kodiak/, rosomák, kuna, čipmank**
- **sekvojovec = největší jehličnany světa**

d/ smíšené a listnaté lesy

12.hodina – Jiří Lorenc

e/ step – v S Americe prairie

- **bizon, vidloroh - rezervace**
- **prairie často přeměněny na pole**

- v J Americe pampy
- nandu pampový, mara stepní, lama guanako

f/ poušť a polopoušť

- Mohavská poušť, Atacama = nejsušší poušť na Zemi, Patagonská poušť
- chřestýš, štír, pavouci, kojot prérijní, puma

g/ monzunové subtropické a tropické lesy

- na J USA a v Mexiku
- na V Brazílie a v Paraguayi
- mangrovníky = pobřežní porosty v mořských zátokách
- aligátor, krokodýl, plameňák, jaguár, želvy

h/ tropický deštný les

- Amazonská nížina
- část Brazílské a Guyanské vysočiny
- lenochod, mravenečník, opice, papoušci, kolibříci, hadi, krokodýl, kajman, jaguár, piraña, komáři, mravenci a jiný hmyz

i/ savana = travnaté porosty s roztroušenými stromy a keři

- střídá se období sucha s obdobím dešťů
- hadi, hlodavci, mravenečník

13.hodina – Michal Škvařil

Ochrana přírody

- Yellowstoneký národní park v USA = nejstarší národní park na světě
- Grand Canyon v USA
- Bryce Canyon v USA
- Yosemiteký národní park
- Národní park Sequoia v USA
- Údolí smrti v USA

- Národní park Jasper v Kanadě

- **Galapágy** = ekvádorské souostroví 18 sopečných ostrovů ve východní části Tichého oceánu asi 1000 km západně od pobřeží Ekvádoru. Jsou proslulé pouze na těchto ostrovech žijícími, zvláštními druhy zvířat = **endemity**, např. Galapágy jsou jediným místem na světě, kde se **tučňáci** vyskytují na **severní polokouli**. Jde o druh **tučňáka galapážského**. Dále se zde vyskytuje **želva sloní**, **leguán galapážský**, **lachtan galapážský**, ... Tyto ostrovy byly inspirací pro **Charlese Darwina** pro vytvoření **evoluční teorie** o postupném vývoji druhů.

- **Amazonský deštný prales** = biologicky nejbohatší místo na Zemi, kácení tropických deštných lesů, snížení biodiverzity

14.hodina – Marie Uttendorfská

2. Obyvatelstvo Ameriky

Původní obyvatelé Ameriky a Objevitelé Ameriky

Inuité = Eskymáci – přišli **do Ameriky z Asie přes Beringovu úžinu**
= obyvatelé **arktických oblastí Ameriky**
- lov a rybolov

Indiáni – přišli **do Ameriky z Asie přes Beringovu úžinu**

Z **Evropy** dopluli do **Ameriky** jako první **vikingové** kolem r. **1 000**.

R. 1492 doplul do **Ameriky** /k ostrovům v **Karibském moři**/ Ital ve **španělských službách** – **Kryštof Kolumbus**, který se domníval, že doplul do **Indie**.

Ital ve **španělských a portugalských službách Amerigo Vespucci** /na konci 15. a poč. 16. stol./ podnikl několik cest do **Severní i Jižní Ameriky** a v letáku **Nový svět** vylíčil své zážitky a vyslovil názor, že se jedná o **nový kontinent**, nikoli o **Indii**. Podle jeho křestního jména se nově objevenému **kontinentu** začalo říkat **Amerika**.

Oblast Střední a Jižní Ameriky kolonizovali Španělé:

- ve **Střední Americe** /**Mexiku, Guatemale, Hondurasu, Belize**/ vytvořili **Indiáni říši Mayů a Aztéků**. Říši **Aztéků** dobyl **Španěl H. Cortéz 1519 – 1521**.

- v **Jižní Americe** /**Peru, Chile, Bolívii, Ekvádoru, Argentině, Kolumbii**/ vytvořili **Indiáni říši Inků**, kterou dobyl **Španěl F. Pizarro r. 1532- 1533**

Oblast Brazílie kolonizovali Portugalci.

Oblast Severní Ameriky kolonizovali především Angličané a Francouzi, i proto se dnes v **USA a Kanadě** mluví **anglicky**. **Francouzsky** se mluví v provincii **Quebek v Kanadě**.

Evropané využívali zpočátku **Indiány** na těžkou práci. Později začali z **Afriky** přivážet **otroky**.

V Americe se nyní vyskytují všechny **rasy: mongoloidní, europoidní a negroidní**.

Rozložení obyvatel je nerovnoměrné. Řídce osídleny jsou severní oblasti Kanady, Amazonie a jižní oblasti Jižní Ameriky.

Hustě osídleno je východní pobřeží USA, Mexiko, ostrovy v Karibském moři.

Největšími městy Ameriky jsou: - hlavní město Mexika = Ciudad de México
- New York v USA, /který byl založen Nizozemci/
- Sao Paulo v Brazílii

Většina obyvatel vyznává křesťanství.

15.hodina – Radek Hrazdíra, Adéla Štěpánková

3. Hospodářství Ameriky

Zemědělství

Z Ameriky pochází tyto rostliny: lilek brambor, lilek rajče, kukuřice, fazole, kakaovník, slunečnice, dýně, melouny, paprika, ananas, avokádo, podzemnice olejná, kaučukovník, ...

Do Ameriky byly dovezeny: pšenice, kávovník, kůň, skot, prasata, slepice

Plantáže: bavlník, tabák, cukrová třtina, kávovník

Lány pšenice a kukuřice /v bývalých prériích a pampách/.

Průmysl a nerostné suroviny

Bohaté zdroje nerostných surovin:

- ropa a zemní plyn: USA, Mexiko, Venezuela, Kanada, Ekvádor
- černé uhlí: USA
- drahé a barevné kovy: Kordillery a Andy /Kanada, USA, Mexiko, Kolumbie, Ekvádor, Peru, Chile/, Brazílie
- železná ruda: Brazílie

- těžba dřeva: Kanada, Brazílie
- automobilky: USA
- hutnický a strojírenský průmysl: USA

Doprava

- silniční doprava: Transamerická dálnice spojující Aljašku s Argentinou
Transamazonská dálnice – v Brazílii

- železniční doprava: hustá síť v Severní Americe

- **letecká doprava:** rozšířené vnitrostátní i mezistátní lety

- **říční doprava:** Amazonka, Mississippi, ...

- **námořní doprava:** Panamský průplav spojující Atlantský a Tichý oceán

- **potrubní doprava:** ropovody, plynovody